

Anto Leikola

Ei koulua vaan elämää...

– mitä olisi opittava?

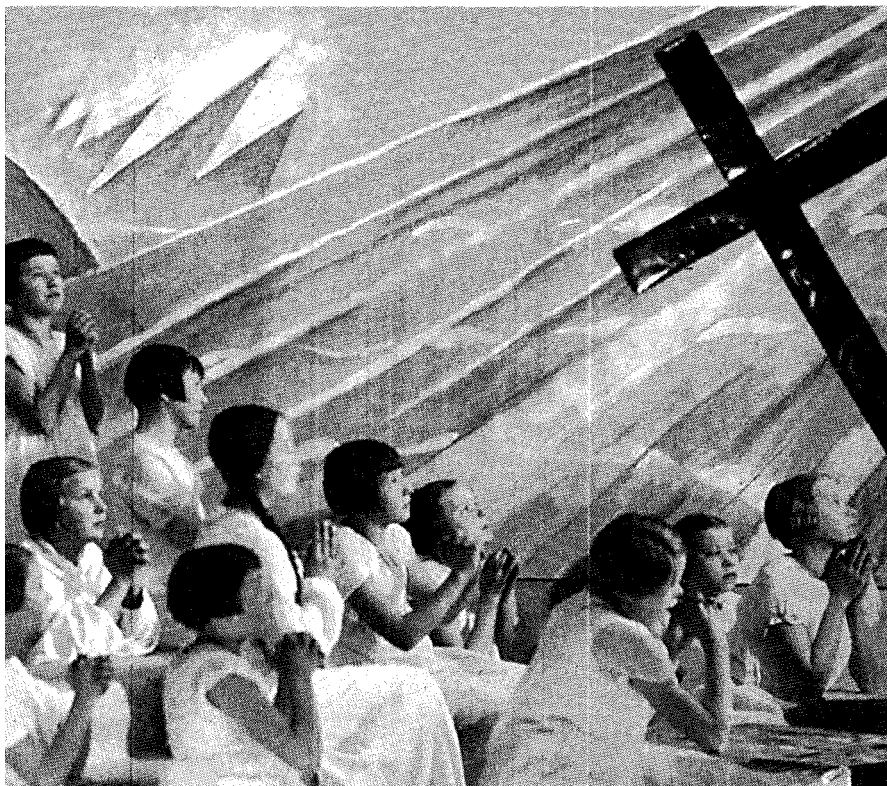
Non scholae sed vitae discimus, emme opi koulua vaan elämää varten – tätä hokemaa sai omana kouluajanani vuosisadan puolivälissä kuulla lähes kyllästymiseen asti. Harva siltikään kertoi, mitä se elämä olisi, ja vielä vähemmän kerrottiin, mitkä koulun tiedoista ja taidoista olisivat elämässä todella tarpeen. Käytännössä olen kuitenkin tullut koko hyvin toimeen juuri koulun an-

Riihimäen jatkokoulun oppilaiden lausuntakuoro 1936

tamalla pohjalla, vaikka elämää 2000-luvun taitteessa ei pystyttykään ennustamaan, yhtä vähän kuin nyt pystytään ennustamaan elämää 2000-luvun puolivälissä.

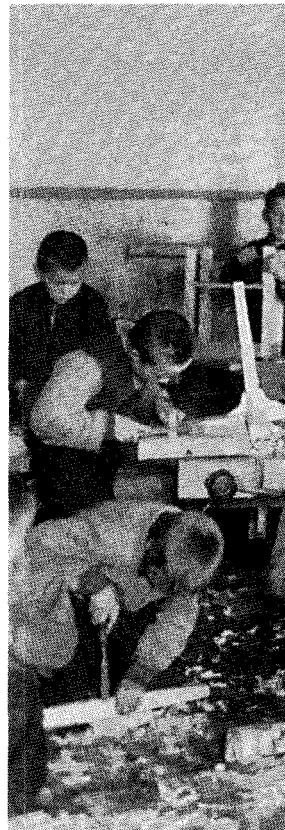
On asioita, jotka elämänmenossa ovat muuttuneet. Näkyvin muutostekijä on ilmeisesti ollut elektroniikka. Ensinnäkin tuli televisio, sitten tietokoneet, kännykät ja netit. Toinen suuri muutos on tapahtunut elinkeinorakenteessa ja sosiaalisissa suhteissa. Suomalainen elämä on demokratisoitunut ja urbanisoitunut, vaikka jälkimmäinen seikka ei tietenkään ole koskettanut helsinkiläispoikaa yhtä paljon kuin niitä joiden lähtökohdat ovat vanhakantaisella maaseudulla. Enintään olen, itse maalle muut-

taneena, voinut nähdä viimeisten puolentoista vuosikymmenen aikana konkreettisesti maaseudun väestökadon ja siitä seuranneen palvelujen heikkenemisen, jota virallinen politiikka tuntuu pikemminkin edistäneen kuin hillinneen. Viime aikoina on myös yhä enemmän puhuttu globaalistumisesta, siitä miten kaikki vaikuttaa kaikkeen varsinkin talouselämässä ja ympäristökysymyksissä, joskaan tätä globaalistumista ei aina voi arkielämässä havaita.

Kaikki tämä on kehityskulkua, johon puolen vuosisadan takainen koulu ei juuri olisi voinut varautua. Konkreettisesti puhuen, tietokoneiden ja sähköpostin käyttöä ja tekstiviestien lähettelyä ei olisi voitu opettaa ennen niiden tuloa – ja nyt useimmat lapset oppivat ne jo paljon ennen koulun aloittamista! Niinpä voidaan olettaa, että puolen vuosisadan kulluttua arkielämään sisältyy monia seikkoja, joita tuskin pystymme edes arvailemaan, saati että niihin sopeutumista voitaisiin ikään kuin etukäteen opettaa tämän päivän kouluissa.

Monessa yhteydessä on korostettu, että vaikka koulu ei voi opettaa sitä mitä tulevaisuus tuo tullessaan, se voi ainakin antaa pohjan, jonka avulla muutoksiin voidaan sopeutua. Olen kenties käymässä perin konservatiiviseksi, mutta minusta tuo pohja ei paljon poikkeaisi siitä minkä koulu on antanut jo edellisten vuosikymmenien mittaan. Suuri rakennemuutos on tietenkin ollut kansakoulun ja oppikoulun sulautuminen yh-

Alastaron Mellilän kansakoulu 1937

teen, mikä on epäilemättä laajentanut opetuksen sisältöä vanhaan kansakouluun verrattuna; etenkin kielitaidon lisääntyminen on ollut selvästi tämän muutoksen seurausta, mutta myös kielitaidon tarve on kasvanut valtavasti.

On vaikea keksiä, mikä nykyisessä koulussa olisi niin tarpeellonta, että sen voisi jättää huoletta pois. Lukeminen, kirjoittaminen ja laskeminen ovat edelleen, ainakin nähtävissä olevassa tulevaisuudessa, elämässä vaadittavia taitoja, samoin yhden tai mieluummin useamman vieraan kielen taito. Mutta yhtä tärkeä

on tiedollinen kulttuuripohja: historia, kirjallisuus, maantieto, luonnontieteet. Niidenkin oppimiseen tulee jokaisella olla oikeus. Yhä vilkastuvassa kansainvälisessä kanssakäymisessä, olipa se eurooppalaista tai maailmanlaajuista, yhteinen kulttuuripohja on entistä välttämättömämpi, mutta vastaavasti on oman suomalaisen identiteettimme kannalta entistä tärkeämpää tuntea myös Suomen luonto, kulttuuri, historia ja kirjallisuus, ja tätä tuntemusta meiltä myös muualla maailmassa odotetaan. ”Eurooppalaisuus” ilman kansallista sisältöä on pelkkä sana vailla merkitystä!

Koulu jakaa väistämättä runsaasti sellaista tietoa ja taitoa, jota kaikki eivät ”elämässä” tarvitse, ja selvää on myös, että valtaosa koulussa opitusta unohtuu ajan mittaan. En kuitenkaan usko, että tuo ylimäärä menisi hukkaan. Erilaisten asioiden tietäminen ja taitaminen ei koskaan ole turhaa. Ja jos opetuksen ”klassinen” aines on huolella valittu, se ei vanhene kovinkaan pian. Harvat niistä asioista, joita itse opin kouluaikanani, ovat sanan varsinaisessa mielessä vanhentuneet, ellei mukaan lueta joi-takin poliittisen maantieteen

seikkoja sekä – logaritmitaulujen käyttöä! Koulun tehtävänä on antaa oppilaille eväät orientoitumiseen maailmassa, mutta yhtä tärkeää sen on välittää omaa, sekä suomalaista että eurooppalaista, kulttuuriperintöämme uudelle sukupolvelle. Nämä tehtävät eivät ole ristiriidassa keskenään, päinvastoin, ne ovat itse asiassa saman tehtävän eri puolia.

